

ČESKÁ REPUBLIKA

R O Z S U D E K

J M Ě N E M R E P U B L I K Y

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Aleše Roztočila v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 16, Praha 1, proti nečinnosti žalované ve věci žádosti žalobce o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 2. 2013, č. j. 8 A 4/2013 – 11,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobou podanou dne 2. 1. 2013 u Městského soudu v Praze se žalobce domáhal ochrany proti nečinnosti žalované ve věci žádosti žalobce o poskytnutí informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále též zákon č. 106/1999 Sb.) ze dne 27. 4. 2012, jíž se domáhal poskytnutí následujících informací:

- 1) den publikace platného úplného znění zákona o advokacii ve Sbírce zákonů;
- 2) způsob výkonu advokátní činnosti panem Mg. O. Dlouhým z Prahy;
- 3) zda tato osoba byla - a do kdy - koncipientem advokáta č. 9459;
- 4) způsob výkonu advokacie paní Kučeravou, panem Dubenským a panem Slaninou z Pravdovy ulice v J. Hradci;
- 5) evidenční číslo advokáta určeného pod j. č. 641/11;
- 6) seznam všech samostatných advokátů na území města Brna;
- 7) seznam všech advokátních kanceláří v témže sídle, jež jsou obchodními společnostmi, včetně IČ;

- 8) obdobně sdružení advokátů;
- 9) způsob výkonu advokacie panem Marcem (č. j. 2655N/11) a advokátem evid. č. 12766;
- 10) kolikrát byl určen na žádost komukoliv advokát č. 2938 za poslední tři roky, a kolikrát bylo rozhodnutí o tom zrušeno;
- 11) způsob výkonu advokacie osobou zapsanou v seznamu adresované organizace pod č. 12062;
- 12) též advokát č. 2790;
- 13) způsob výkonu advokátní činnosti právníky Šmrhy ze Strakonic;
- 14) od kdy advokátem ten určený pod č. j. 1900/11 z Cejlu;
- 15) od kdy má sídlo v Praze advokát č. 1638;
- 16) místo sídla všech advokátů příjmením Vlk, včetně evidenčních čísel;
- 17) obdobně Kalvoda;
- 18) kde má nyní kancelář advokát Oriniak (č. j. 2113/10) a jeho evidenční číslo;
- 19) počet vykonaných uznávacích zkoušek (ust. 54-1 zákona 201/06 Sb.) v posledních deseti letech a kolika osobami;
- 20) advokáti, kteří ji absolvovali v posledních třech letech;
- 21) zda jim je nynější místopředsedkyně ČSSD a právník Mikoláš z Č. Budějovic;
- 22) seznam zahraničních advokátních společností registrovaných v ČR, včetně IČ;
- 23) samostatně vykonávající činnost advokáti v Praze;
- 24) advokáti z hlavního města v zaměstnaneckém poměru;
- 25) počet advokátů v Plzni;
- 26) evidenční číslo advokáta s rodným číslem 640509/0307;
- 27) třetí číslovka roku narození u advokáta zapsaného pod č. 2629, 2630, 2632, 2633.

Usnesením ze dne 17. 1. 2013, č. j. 8 A 4/2013 – 5 městský soud žalobce vyzval, aby ve lhůtě 10 dnů od doručení tohoto usnesení zaplatil v kolcích na připojeném tiskopise nebo na účet soudu soudní poplatek z podané žaloby, který činí 2 000 Kč.

Žalobce následně zaslal soudu vyplněné Prohlášení o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků, jehož jednotlivé položky týkající se jeho příjmů a závazků proškrtal, uvedl pouze, že pobírá příspěvek na živobytí ve výši 3 410 Kč a není zaměstnán z důvodu plné invalidity. Zaslání takto vyplněného formuláře městský soud vyhodnotil jako žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků z důvodů své nemajetnosti.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 14. 2. 2013, č. j. 8 A 4/2013 – 11 žalobci nepřiznal osvobození od soudních poplatků. Poukázal v první řadě na skutečnost, že osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Konstatoval, že přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.

pokračování

Městský soud dále uvedl, že žalobce byl v řízeních u Městského soudu v Praze již opakovaně osvobozen právě pro svou nemajetnost a soud nemá důvod o jeho obtížné majetkové situaci pochybovat ani nyní; má však za to, že tu existují jiné důvody, pro které by žalobci nemělo být přiznáno osvobození od soudních poplatků, a to ani zčásti. Žalobce totiž podle názoru městského soudu zneužívá toho, že je od poplatků osvobozen, a jeho úspěšné žádosti o osvobození od soudních poplatků jak v řízení o žalobách, tak v řízení o kasačních stížnostech jej povzbuzují k další procesní aktivitě.

Městský soud shledal, že u žalobce existují zvláštní okolnosti, jež vedou k závěru, že v jeho případě, je namístě využít oprávnění k soudnímu uvážení a osvobození od soudních poplatků mu výjimečně nepřiznat. Za tento zvláštní důvod označil povahu sporů, které žalobce před správními soudy v poslední době v mnoha případech vede, a ke kterým patří i projednávaná věc. Městský soud zmínil, že mu je z jeho úřední činnosti známo, že žalobce vede s různými veřejnými institucemi množství sporů týkajících se poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., které často pokračují jako spory soudní.

V dané věci se jedná o spor týkající se žádosti žalobce o poskytnutí informací podrobně citovaných shora, s níž se obrátil na Českou advokátní komoru. Podobného rázu jsou i jiné spory žalobce projednávané Městským soudem v Praze i dalšími krajskými soudy, jakož i Nejvyšším správním soudem. Tyto spory přitom podle městského soudu nejsou takového charakteru, aby měly vztah k podstatným okolnostem žalobcovy životní sféry. Netýkají se, a to ani nepřímo, žalobcova majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí. Jde naopak o spory vyvolané žalobcovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí, a to v míře neobvykle podrobné, jak ilustrují dotazy položené v projednávané věci. Takové spory má žalobce plné právo vést, dává-li mu objektivní právo procesní možnosti tak činit, a musí v nich mít možnost účinně hájit svá práva. Není však důvod, aby náklady na vedení takových sporů, které je zásadně povinen hradit každý žalobce, za žalobce pravidelně nesl stát formou osvobození od soudních poplatků. Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím chudým osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly (neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry), jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně. Takovou povahu však předmětný spor nemá. Ze žádných okolností neplyne, že by žalobce měl důvod vztahující se k jeho životní sféře, aby si uvedené informace vyžádal. Žalobce má podle městského soudu jistě právo snažit se takové informace získat, avšak za existujících konkrétních okolností, z nichž je patrné, že předmětný spor nespadá do kategorie těch, které se týkají jeho životní sféry, je na místě mu výjimečně osvobození od soudních poplatků odepřít (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011-66).

Městský soud proto dospěl k závěru, že v daném případě je na místě odepřít žalobci dobrodiní institutu osvobození od soudních poplatků, a rozhodl, že se toto osvobození žalobci nepřiznává. Jako důvod pro odklon od stávající judikatury, kdy žalobci opakovaně přiznával osvobození od soudních poplatků, městský soud zmínil stoupající počet sporů iniciovaných žalobcem a zejména jejich samoučelný charakter a samotný postup žalobce v těchto sporech, ze kterého není patrná snaha o vyřešení sporu, ale spíše neustálé zpochybňování i jen dílčích úkonů správního orgánu i soudu.

Proti tomuto usnesení městského soudu podal žalobce (dále též „stěžovatel“) včas kasační stížnost, v níž namítal, že závěr soudu o nepřiznání osvobození od soudních poplatků je stereotypní a nekvalifikovaný. Stěžovatel vyjádřil přesvědčení, že soudní řád správní umožňuje odepřít osvobození od soudních poplatků pouze tehdy, je - li žaloba zjevně neúspěšná. Městský soud však za důvod neosvobození označil povahu sporů, které stěžovatel vede, což stěžovatel považuje za libovůli soudu. Množství věcí projednávaných u soudu, v nichž je stěžovatel účastníkem, bylo podle stěžovatele městským soudem zveličeno. Stěžovatel taktéž uvedl řadu námitek, které zjevně nesouvisí s napadeným usnesením a jsou pouze obecnou reakcí stěžovatele na rozhodování soudů v jeho věcech.

Nejvyšší správní soud se nejdříve zabýval splněním podmínek řízení o kasační stížnosti. Kasační stížnost je podle § 102 s. ř. s. přípustná. Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení Městského soudu v Praze v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán jejím rozsahem a uplatněnými stížnostními důvody a shledal, že napadené rozhodnutí přezkoumá z kasačního důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., ačkoli sám stěžovatel své námitky nepodřazuje pod žádný ze zákonem stanovených důvodů. Nejvyšší správní soud dle své konstantní judikatury nicméně vychází z toho, že *„pokud ze znění kasační stížnosti vyplývají důvody seznatelné a podřaditelné pod zákonné kasační důvody, není rozhodující, že stěžovatel své důvody nepodřadí jednotlivým zákonným ustanovením, či tak učiní nepřesně.“* (rozsudek ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS; všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz). Nejvyšší správní soud přitom neshledal vady, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti.

Nejvyšší správní soud netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem. Osvobození od soudních poplatků i právo na bezplatné zastoupení se váže k posouzení poměrů konkrétního účastníka. Nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků přitom vylučuje i právo na bezplatné zastoupení (§ 35 odst. 8 s. ř. s.). Za situace, kdy předmětem kasačního přezkumu je rozhodnutí (usnesení), jímž byla zamítnuta žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků, by trvání jak na podmínce uhrazení soudního poplatku za kasační stížnost, tak i na podmínce povinného zastoupení, znamenalo jen další řetězení téhož problému. Trvání na těchto podmínkách, vzhledem ke specifické povaze napadeného usnesení, by vedlo k popření cíle, který stěžovatel podáním žádosti sledoval a k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, zda stěžovatel měl být od soudních poplatků osvobozen či nikoliv (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77). Kasační stížnost lze tedy i při absenci těchto podmínek projednat a jedná se rovněž o kasační stížnost přípustnou.

Individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Tento druh osvobození od soudních poplatků je zařazen v § 36 odst. 3 s. ř. s. Z dikce tohoto ustanovení především vyplývá, že účastník může být osvobozen od soudních poplatků při současném splnění těchto tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) doložení nedostatku prostředků. Mimo toto

pokračování

ustanovení se dílčím způsobem aplikuje rovněž § 138 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, (dále jen „o. s. ř.“), za použití § 64 s. ř. s., podle něhož lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Citované ustanovení o. s. ř. rovněž pamatuje na situace, kdy uplatňování nebo bránění práva před soudem nese znaky svévole. (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, či rozsudek ze dne 26. 11. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66).

K podmínkám, za nichž soud může žadateli upřít dobrodiní osvobození od soudního poplatku v kontextu uvedených právních úprav se vyjádřil i rozšířený senát Nejvyšší správního soudu v usnesení ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74 (publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS), když dovodil, že „slovo „může“ užívané v § 36 odst. 3 věty první s. ř. s. ovšem dává soudu určitý, byť ve světle judikatury Ústavního soudu poměrně nevelký, prostor pro uvážení, zda, i když jsou podmínky pro osvobození splněny, tj. účastník nemá dostatek prostředků a není naplněna ani negativní podmínka osvobození zakotvená ve větě druhé zmíněného ustanovení, není výjimečně namístě mu dobrodiní osvobození od soudních poplatků odepřít. Soudní uvážení se musí řídit stejnými pravidly jako uvážení správní, tj. zejména se musí vyvarovat libovůle, rozlišovat mezi různými případy na základě racionálních, logických a nediskriminačních kritérií a posuzovat obdobné případy obdobně a různé případy různě. Tato povinnost při soudním uvážení plyne z principu materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Znamená to, že budou-li podmínky podle § 36 odst. 3 věty první a věty druhé s. ř. s. splněny, pravidelně to povede k osvobození od soudních poplatků, a to v míře, která bude odpovídat majetkové nouzi účastníka řízení. Je proto žádoucí účastníka osvobodit jen částečně, lze-li po něm spravedlivě požadovat, aby byl jen z určité části svoji poplatkovou povinnost splnil. Neosvobození bude za splnění podmínek výjimkou z pravidla, pro kterou musí existovat vážné skutkové důvody, které je soud v rámci odůvodnění svého uvážení povinen přezkoumatelně vyložit, přičemž vždy musí mít na paměti, že základním smyslem a účelem uvedeného ustanovení je zajistit rovný přístup osob k soudní ochraně, tj. výkon ústavně zaručeného základního práva.“

V rozsudku ze dne 10. 5. 2012, č. j. 6 As 15/2012 - 15, pak Nejvyšší správní soud odkázal

i na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, podle kterého „v této

souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše

v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) - srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08.“ Vzhledem k těmto jednotlivým funkcím soudních poplatků dospěl zdejší soud k závěru, že je důležité nejen ochraňovat účastníka

řízení, který se domáhá svých práv soudní cestou, ale zároveň zajistit, aby si účastník řádně uvědomoval důležitost předmětného řízení a byl si zřetelně vědom okolností, které jeho řízení doprovázejí. Proto při posuzování osvobození od soudních poplatků soud musí

kromě majetkové situace žadatele posoudit i procesní postup, jakým účastník dané řízení vede (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2012, č. j. 2 As 113/2012 – 12).

S ohledem na výše uvedené závěry, ke kterým dospěl Nejvyšší správní soud ve svých rozhodnutích je zřejmé, že nelze přisvědčit námitce stěžovatele, podle které soudní řád správní umožňuje odepřít osvobození od soudních poplatků pouze tehdy, je - li žaloba zjevně neúspěšná. Zjevná neúspěšnost návrhu ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s. totiž představuje pouze jeden z možných důvodů pro zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků.

Nejvyšší správní soud se dále zabýval tím, zda městský soud dostatečně zvážil stěžovatelovu žádost o osvobození od soudních poplatků ze všech těchto hledisek. Nejvyšší správní soud shledal, že městský soud postupoval správně, když nejen řádně posoudil splnění všech podmínek stanovených v § 36 odst. 3 s. ř. s., ale současně zhodnotil povahu sporu a způsob vedení řízení ze strany stěžovatele, kterému i dle názoru zdejšího soudu nejde o úspěšné dovedení řízení do konce, nýbrž se snaží o neustálé prodlužování sporu. Nejvyšší správní soud ve shodě s městským soudem dodává, že stěžovatel vede mnoho dalších soudních řízení, které svým obsahem korespondují s nyní projednávanou věcí a jeho postup je *de facto* ve všech řízeních totožný. Nejvyšší správní soud tak má za to, že městský soud v odůvodnění kasační stížností napadeného usnesení jasně a srozumitelně uvedl důvody, na jejichž základě žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků zamítl.

S ohledem na shora uvedené nevidí ani Nejvyšší správní soud důvod, aby náklady sporů jako je tento, jichž stěžovatel vede celou řadu, měla nést Česká republika formou institutu osvobození od soudních poplatků. Nemajetnost totiž nemůže být sama o sobě důvodem, aby se nemajetná osoba mohla volně a bez jakýchkoliv omezení realizovat v podávání četných podání k soudu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011,

č. j. 7 As 101/2011 – 66, dále rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 7. 2012, č. j. 5 As 10/2012 – 26). *„Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím nemajetným osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly (neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry), jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně“* (viz cit. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 7 As 101/2011 – 66, resp. rozsudek ze dne 6. 6. 2012, č. j. 2 As 6/2012 – 12).

Nejvyšší správní soud proto uzavírá, že se městský soud dostatečným způsobem zabýval osobou stěžovatele a jeho procesní činností v předmětném řízení i v dalších řízeních vedených před tímto soudem. Městský soud také správně posuzoval, zda došlo ke zneužití práva v tomto konkrétním posuzovaném případě, a nevyšel pouze ze samotné skutečnosti, že stěžovatel vede mnoho sporů. Závěrem zdejší soud poukazuje i na závěry rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Salontaji - Drobnjak proti Srbsku ze dne 13. 10. 2009, stížnost č. 36500/05, dle kterého, osvobozen od soudních poplatků nemusí být účastník vytvářející velké množství kverulatočních soudních případů, aniž by

pokračování

to bylo v jeho zájmu. Pak v konkrétním odůvodněném případě může převýšit zájem státu na ochraně před kverulantstvím.

Z výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížností napadené usnesení Městského soudu v Praze netrpí nezákonností ani jakoukoli jinou vadou, a proto kasační stížnost podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

Stěžovatel, který neměl v tomto řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona (§ 60 odst. 1 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s.) a žalované žádné náklady nad rámec její úřední činnosti nevznikly. Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že žalované náhradu nákladů řízení nepřiznává.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 24. dubna 2013

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu